

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Minerva, sive de causis latinae linguae commentarius

Sánchez, Francisco

Schoppe, Caspar

Perizonius, Jacobus

Franequera, 1687

Cap. VI. - De casibus. Graeci sexto non carent

[urn:nbn:de:bsz:31-109138](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109138)

res; aut quasi hæc definitio ipsorum pronominibus non conveniret. Sed de iis nugis hæcenus: nunquam enim finis esset, si singula vellemus persequi.

CAP. VI.

De Casibus. Græci sexto non carent.

Cap. 80. **P**rima & specialis nominis differentia, teste Scaligero, casus est. De cuius natura, ordine, atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quæri, cur rectus dicatur casus, si casus dicuntur à cadendo, quia cadant à recto; Hoc latè disputat Scaliger, tandemque huc tendit, obliquos dici casus, quia cadant à recto; Rectum autem ipsum, voce largius communicata casum etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non rectè casibus nomina indita ab officio, ut nominativus, genitivus, &c. Sed hæc nomina probat, primus, secundus, tertius, usque ad sextum. Ego ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiam antiquissimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem scripsit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: „[similiterque Asconium in 3. Verrin. *Nominativum casum*; & „ in 2. Verrin. * *Ablativum dicere*:] quintiam Varro lib. 1. de Analogia, rationem casuum iis verbis conatur ostendere: *Sunt declinati casus, ut is qui de altero diceret, distinguere posset*,

Casuum
nomina
antiquiss

* *Ablativum dicere*] Adde Sueton. Aug. c. 87. *Demos Genitivo casu singulari, pro domus* & Gell. IV. 16, ubi promiscue *Genitivum* & *patrium casum*, *Dativum*, & *dandi casum* secundum & tertium vocitat.

De Partibus Orationis. 25

posset, quum vocaret, quum daret, quum accusaret. Sic alia quedam discrimina, quae nos, & Graecos ad declinandum duxerunt. Idem Varro eodem lib. & secundo, vocativum non esse rectum, quamvis recto similis sit. Donatus nominativum, & vocativum rectos appellat, non recte. Priscianus latè ordinem casuum ostendit, & singulorum reddit rationem, quare ita vocentur; simulque confutat eos, * qui septimum casum sunt commenti, in quibus est Quinctilianus. In omni porrò nomine natura sex partes constituit. Primum ipsam nomenclaturam, cui meritò datus est rectus, qui verè nomen est; reliqui enim, ut censet Aristoteles, non sunt nomina, sed casus nominis. Deinde quid generet, aut possideat. Tertio cui fini, vel operi destinetur. Quarto in quem finem tendat actio. Quintò vocandi officium. Postremò modum, in quo causas, & instrumentum collocamus. Hic est sextus casus, † qui pessimè vocatur *ablativus*: quum sit in illo comparatio; ut *doctior Cicero*: & modus

Lib. I.
c. 4.
Causa &
origo sex
casuum.

Ablati-
vus non
rectè dici-
tur.

B 5

* *Qui septimum casum*] Sic appellabant Ablativum, quando ad instrumentum vel modum, quo res gesta, denotandum adhibebatur, nec ita manifeste regebatur à præpositione. Servius ad Virgil Ecl. II. *Mollis lateola pingit vaccinia caltha: nisi lateola*, inquit, *septimus sit casus, non fiat versus*. Et ad Aen. I. V. 79. *pulchra facit te prole parentem: quod nos per Genitivum singularem dicimus, antiqui per septimum dicebant*, ut hoc loco, *parentem pulchra prole*, id est, *pulchra prole*.

† *Qui pessime vocatur Ablativus*] Nihilò pejus, quam alii casus receptis appellationibus sunt insigniti, quum & in illis varii usus possint notari, & saepe contrarii istis appellationibus, Veluti in *Dativo*. & *Accusativo*, qui aequè eripienti ac danti, aequè defendenti atque accusanti junguntur. Denominationes haec casuum factae à potissimo usu, qui in *Ablativo* est, quod regitur à præpositionibus, quae nunc quid finitur & proficiscitur, maximam partem significant.

ut *lento gradu*: & causa efficiens; ut *amore patris*: & materia; ut *lapide quadrato*: & instrumentum; ut *lapide istus*. Et verò si Quintilianus adverteret, sextum casum omnino à præpositione pendere (quod in constructione ostendemus) & pro natura præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an septimi casus vis apud Latinos reperiretur. * Sed quoniam hæc casuum partiti-

Vide infra lib. 2. cap. 8.

* *Sed quoniam hæc casuum &c*] Falsa & inanis est omnis hæc disputatio, quæ sequitur, de sexto Græcorum casu. Nam primo, quæ de partitione naturali casuum, & sexti in omni idiomate necessitate traduntur, inepta adeo sunt, ut ipsa experientia refutantur. Neque Latini sextum adhibere ad modum, instrumentum, causam, pretium, materiam, locum per se denotandum, se i in omni significatione præpositionibus, quæ non requirunt quartum, junxerunt. Græci vero præpositionum & sexti casus usum penes Latinos divisum habent in secundum & tertium, aliquando & quartum. Immo quoniam Sanctius hæc tertium Græcorum præcipuum, vel potius solum dispertiri vult in Latinorum tertium & sextum, quasi cui maxime ille ex Græcis casibus respondeat, affirmare vix vereor, ei, usi certe, Genitivum seu secundum Græcorum æque convenire, quippe qui longe pluribus apud istos nequitur præpositionibus, quam Dativus, & maximam partem illis, unde formatae sunt Latinæ, Ablativo requirentes. Nec quicquam magis proprium Ablativo, quam Absoluto, ut di. itur constructio. Eam vero ipsam etiam Genitivo dederunt Græci. In casum porro quaritur, si Græci sextum non haberent, unde Latini eum formassent in Græcis vocabulis, quum utique si Græca hæc vocabula in suæ linguæ formam & constructionem transferebant, debuerint eis dare istos casus, qui in sua lingua erant usitati, & proinde etiam illum, qui in ea destinatus erat præpositionibus seu expressis, seu suppressis. Neque vero ineptius cogitatu est, præpositiones *iv*, *ov*, &c. in lingua Græca jungi non Ablativo, sed Dativo, quam similes Genitivo, neque generationem, neque possessionem significantes, veluti *avri*, *Ag*, *pesca*, *vide*, *aves*, &c. Sed maxime suam sententiam confirmari credit Sanctius eo, quod Græcorum tertius casus sæpenumero cum

La

Latinorum Adjectivis in sexto casu, vel eorum præpositionibus sextum requirentibus construitur, tanquam si istis proinde in locis sine controversia sit idem cum Latinorum sexto, seu Græcorum sextus. Heic vero sciendum, Latinos sextum postremo loco formasse ex tertio tum suo, tum Græcorum, & antiquissimis temporibus, quando propius multo accedebant ad linguam Græcorum, sextum non habuisse, sed ad ejus usum adhibuisse, item ut Græcos, tertium: postea vero tractu temporis, & consuetudine diversi usus, prout tertius ille à præpositione regebatur, vel non regebatur, ex uno casu factos duos; itidem ut ex tertia Latinorum litera *Ed* quæ similiter factæ sunt *C* & *G*, & in his ipsis casibus ex uno sexto deinceps Veteres Grammatici duos fingere voluerunt sextum & septimum, prout vel recipere præpositiones vel recusare ipsis videbatur. Atque hac de causa etiam nunc in plurali numero omnium declinationum apud Latinos conveniunt plane tertius & sextus, Et in singularibus similiter quondam fuit. Nam in prima declinatione dictum olim *MENSÆ*, & hinc dein formatum in dativo *MENSÆ*, in Ablativo *MENSA*, à longâ, utpote orta ex diphthongo *AI*, cum ceteroquin in Nominibus terminalis *A* semper sit brevis. In secunda prorsus etiam nunc conveniunt uterque casus. In tertia quoque olim nulla fuit inter eos distinctio. licet terminatio esset incertior per promiscuum usum literarum *E* & *I*. Sic olim dictum *Sibi*, *sibi*, *sibi*, *Tibi*, *Tibi*, ut ex inscriptionibus inter eruditos constat, *V. & Quintil. I. 7. de r. q. sibi*. Similiter Festus *Me pro mihi dixisse antiquos* refert, quamvis exempla, quæ assert, aliter exponi queant, frustra obtinente Luca Fruterio Verisim. I. 16. Rectius probatur, quod tradit Festus, ex Plauto Bacchid. III. 6. 36. *Et me veter consultum male*, manifeste *pro mihi*. Similiter Afranius apud Nonium, *qui me est animi exercitus*, ubi *quæ Me* alii volunt esse Ablativum, alii Accusativum, tanquam si *exercitus* verbum sit, & activo sensu positum: alii denique legunt, *qui mei est animi exercere*. At nihil opus nec emendatione, nec tam duris interpretationibus, siquidem meminerimus *Me pro mihi dixisse veteres*, seu olim Ablativi & dativi, ut unius ejusdemque casus, fuisse unam eandemque formam & pronunciationem. Et proinde terminatio hodierni Ablativi manifeste etiam dativo tribuitur in antiquissimo Plauti Epitaphio, quod est apud Gell. Noct. Att. I. 24. *Postquam est morte datus Plautus, comædia luges. Morte pro morti*. Contra Ablativis sæpe apud Plautum datur forma dativi *Capt. IV. 2. 27. qui alius furfari fuer*, Pfend. I. 2. 64. *Carnaria eria grandia tergoribus emeri uberis*

Græci
habent
sex casus.

- 1.
  - 2.
  - 3.
- titio naturalis est, in omni item idiomate tot casus reperiri, fuerit necesse. Quare contra universum Grammaticorum cœtum, Græcos sexto casu non carere contendo. Primo enim in omni idiomate dativus acquisitioni tantum deservit: per illum igitur, pretium, materiam, locum, & multa alia non significabimus. Deinde si Græcis non esset sextus casus, unde Latini, *Penelope, Parasceve, Grammaticæ*, in sexto casu dicerent, ut Juvenalis *Penelope melius, melius torquetis Arachne*. An quicquam ineptius excogitatum fuit, quam præpositio-
nes

pro *omere*. Men. III. 2. 14. *Loquitur satur de me & de par-
si mea*, ubi Vide Taubm. Postea vero usu distingui cœpit
forma tertii casus, in pristinam tertii & novam sexti, atque il-
li tunc assignata est veluti propria, ut & erat antiquior,
Græcique convenientior, terminatio I. huic vero in non
nullis I. in aliis E. jam vero in quarta declinatione non
modo *fructui*, sed & *fructu* dixisse præcos multis exemplis pro-
bat Gellius IV. 6. Immo C. Cæsarem in Analogicis libris om-
nia istiusmodi sine I. litera dicenda censuisse tradit. Simi-
liter in quinta olim promiscue modo *Diei* per E longum dixere.
Plautus Mercat. I. 1. 4. *amatores, qui aut Nocti, aut Die,
Aut Sili aut Luna miserias narrant suas*. Ex his omnibus
patet jam, ni fallor, manifeste, sextum Latinorum fuisse
primitus eundem cum tertio, qui tunc, ut apud Græcos,
præpositiones recepit. Postea vero hunc usum à reliquo
istius casus usu distingui cœptum, & in peculiarem quasi
casum, ac in quendam declinationum singulari nume-
ro paulatim etiam discretum terminatione, esse transla-
tum; ut adeo nihil mirum sit, Latinos si quando Græ-
ca vocabula suis tum Ablativis Adjectivorum, tum Præ-
positionibus Ablativum requirentibus jungere debebant,
ea posuisse in Dativo, ut ex quo ipsorum Ablativus origi-
nem suam revera ducebat, & cui apud Græcos, tum
etiam olim apud se usus Ablativi erat inclusus, & qui ita
quodammodo convenire poterat recteque conjungi Lati-
norum non tertio modo sed & sexto casui, quod ipsum
exemplis à Sanctio allatis probatur, & probari solum
debebat.

nes Græcas invenire, quæ dativo jungerentur? Sed quod maxime fidem potest facere, Ciceronis multa sunt, in quibus, Græcis nominibus adjectiva Latina in sexto casu, vel etiam Latinæ præpositiones, quæ sextum casum regant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: *quæ τῶνδεῖναι, quas sue historias de Ἀρχαῖς habes.* Ibidem lib. 4. *In πολιτείᾳ.* Lib. 10. epist. 8. *Ζηλοτητίᾳ mea.* Lib. 16. epist. 8. *Nunquam in majore ἀπορίᾳ fui.* Ibidem, *prudencia cum ἐμεσίνεος.* Ibidem epist. 14. *ἐν πολιτικῷ* genere. Lib. 3. ad Q. Fratrem epist. 1. *ἀποδότησις nihil alius.* Lib. 16. Famil. *Non enim se junctus est à philologia, & quotidiana συζητήσει.* Itaque *ἐν χερσίν, in manibus: σὺν θεῷ, cum Deo, * cave credas esse septimum casum.*

4.
Lib. 2.
epist. 13.

C A P. VII.

De Genere nominum: nullaque communia duobus. Propria genus non habent.

Nihil esse in re Grammatica incertius genere, rectè asseruit Vergara in sua græca Grammatica; unde non est mirandum, si genus masculinum esse diximus, cujus nota est hic; Femininum, hæc; Neutrum, hec: in quo M. Varronem sumus sequuti, qui secundo de Analogia sic ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus præponimus hic, & hi: & sic muliebria, in quibus dicere possumus, hæc & hæ.* Eadem est etiam Diomedis doctrina. Et verò ex sententia Varronis, qui dicunt nomina virorum esse masculina, ad significationem

* Cave credas esse septimum casum] Voluit haud dubie Autor, certe debuit ex sua sententia tertium dixisse.